Het jaar 1571

23 februari 1571 – Aangeslagen hop - SAP 255 - *Register van Namptissementen*

Pieter Christiaen als pandvercooper deser stede consigneert ter greffie
jeghens **Jaques de Requemaekere ende Mahieu de Pours**
de somme van xlv *(45)* pond xv schele vi deniers parisis
ghecommen van vercoopynghe van ij m iiij xx viij *(2188)* ponden hommele
by den consignandt vercocht te pandemaert
als ghepand ghoed van **Gadifer Ogier**
by condempnatie in reste van lxij *(62)* pond xij (12) schele vi *(6)* deniers parisis
danaff ghemynckt zyn xij *(12)* pond parisis van **haere*,**
xlviij *(48)* schele parisis van **packen*,**
iiij *(4)* schele iij *(3)* deniers van **gaerne*,**
iiij *(4)* schele van voeren ter **schaele**,
vij *(7)* schele van **weiggelde,**
De bailliu van **wettelicke costen,** xij *(12)* schele parisis
voor recht van **vercoopynghe,** xxi *(21)* schele xi *(11)* deniers parisis
van welcke hommele cooper was **Gheleyn Moenaert** voor de somme van iij *(3)* pond parisis thondert
Actum den xxiij *(23)* februari 1571
Present **Pieter Everaert ende Gheleyn de Conynck**, schepenen
Ghelicht tvoorseide namptissement by **Jaques Recquemaeker** ende de wyff van **Mahieu de Pours** daervooren hem borghe ende principael geconstitueert hebbende **Frans de Vroede** ende **Jhehennen de weduwe van Jacob Alard**
ende daerinne ghecondempneert by de voornoemde **Pieter Everaerd ende Gheleyn de Conynck, schepenen**
Den voorschreven xxiij ste februari 1571
Toirconde Pieter Everaerd.

Uit deze akte leren we dat er op vraag van **Jaques de Requemaekere ende Mahieu de Pours** *2188 pond hop verkocht werd door de pandverkoper* **Pieter Christiaen. Gheleyn Moenaert** *was de koper en hij betaalde 3 pond parisis de honderd pond, wat in het totaal 62 pond 12 schele en 6 deniers opbracht.*
Hiervan moesten dan nog wel een aantal onkosten afgetrokken worden.
Eerst worden de onkosten bij het prepareren van de hop opgesomd.
Eerste kwamen de kosten van de **haere** *– De 'haere' is het paardenharen zeil waarop in de hopast de hop gedroogd werd. Hier wordt er dus 12 pond parisis voor het drogen van de hop afgetrokken of 'gemynckt'.*
Het pakken van de hop koste 48 schele. Daartoe werden er 4 schele 3 deniers garen gebruikt voor het dichtnaaien van de linnen zakken. Het voeren naar de weegschaal en de weegkosten bedroegen respectievelijk 4 schele en 7 schele parisis.
En dan komen de kosten voor de publiek verkoop.

In Poperinge komen Spaanse cavaleristen aan. Alle inwoners moeten 'ommestellinghen' (=belasting) *betalen om ze onderdak te kunnen geven.*

Maart 1571 – **Dure soldaten -** SAP 467 – Resoluties - Folio 182

‘Gheresolveert dat men by middele aan **don Adrien de Garro**, commissaris generael van de peerderuyteren alhier ende in de omligghende plaetsen ghefourniert
zal sollicieteren an zijne majesteits octroy
ten fyne dat **alle insetenen**,binnen ende buuten baillien,
schamele ende rycke,
te **doen contribueren** in de ommestellinghen om de costen van de soldaten te betalen’.
De ‘ommestellingen’ *zijn een maat voor niets. Om verdere overlast bij de huiseigenaars te vermijden gaat het stadsbestuur een lening van* 100 pond Groten Vlaams *aan om het inkwartieren van de compagnie van* Adriaen de Garro *zelf te bekostigen. D*e ‘peerderuyters’ *zorgen voor een nieuwe financiële kater.*

22 maart 1571 – Consignatie van een kruisboog – SAP 255 - *Register van Namptissementen*

Loys de Roode consigneert ter greffie alhier een ghezelle ghestelt van *de* **Sint Jorisghilde** werfende **eene voetbooghe, wyndaes ende schietlap**
medsgaders eenen halfve dozyne pijlen,
in prejudicien van **Christiaen de Coc filius Pieters**,
die deselve ghestelt jeghens hem consigneert, ghecocht heeft op conditien hiernaer volghende,
te wetene indien den coop van voorschreven choc gheschiede iiij jaer, xvc lvij *(1557)*
zal den zelven Christiaen tvoornoemde ghestel hebben voor nieten ende indien die gheschiede iiij jaeren lviij *(1558)* zal den selven daervooren ontfanghen van de selven Christiaen de somme van twee ponden grooten
Actum den xxijden marty xvc lxxi
Present **Jacob Denys vervanghende Gillis Clays,** schepen

Op de site van Celtic Webmeichant legt men uit dat reeds rond 1260 de kruisbogen een hogere trekkracht kregen en dat ze niet meer gespannen werden met een koord en katrol maar met een geitenpootspanner; een los instrument, dat men nu nog altijd, als een hefboom, gebruikt om de kruisboog op te spannen. Gebruikte men in Poperinge dan nog het oude systeem?

De schietlap lijkt ons een ooglap om beter te kunnen mikken.

22 maart 1571 – **‘Boel’ met de ‘peerderuyters’ -** *SAP 467 -Resoluties A*

‘Ter vergaederynghe van de heere, burghemeesters ende schepenen ende raden,
ghesciet up den xxii in maerte xvc lxx voor paeschen,
es gheresolveert dat men dan Adrien de Gaerro, commissaris van de compagnie van peerderuyters, onder de laste van **don Fernande de Toledo**, capiteyn,
gheschict te garnisoene up dese stede, ’t zyner versoucke,
zal leenen de somme van **hondert ponden grooten vlaemsch**,
omme daermede te stoffeeren de ghemeene soldaeten ende by die middele te **eviteren boulle ende overwille** op de huusmeesters,
mits van de voornoemden commissaris aff te nemene letteren van obligatie
daerby belovende restitutie ter eersten paye van de ghemeene gendarmerye.
Ende omme de voorschreven somme te vinden, consenteren die op te nemen an de pennynck zesthiene, mits alvoren hebbende accoord van notabele, naer dese up te roupenen.

Het ophalen van het geld voor de kosten van de gendarmerie onder leiding van Adriaen de Garro, , via de ‘ommestellingen’, lukte blijkbaar niet. Het magistraat van de stad besluit immers om een lening van 100 pond groten aan te gaan – aan de penning 16 – om deze kosten voor te schieten.

7 april 1571 **– Octrooi voor wijnen bieraccijnsen**

Nummer iiij – 4 – annex aan het algemeen dossier

Charles bij der gratie Gods conynck van Castilien van Leon, van Arragon …. etc… grave van Vlaenderen … etc…

Allen denghenen, die dese jeghenwordighe sien sullen, saluyt
Wij hebben ontfanghen die ootmoedighe supplicatie van onsen wel beminden die bailliu, burghmeesters ende schepenen der stede van Poperinge – soe over hen als den geheelen lichamede der selver stede, inhoudende hoe dat zij van wylen hooch loffelycker memorien – die keyser Kaerle die vijfste, des naems onse lieve heere, ende vader – wiens ziele God genadich zij – ende daer naer van onsopenen briefven van octroye vercreghen hebben continuatie van **zekere assysen** op wynen ende bieren binnen der voorseide stede gesleten ende gevent, wesende onse leste continuatie vanden zevensten van julio xvcdrye en t'sestich ende overmits dat de selve geexpireert is van t' Sint Jansmisse midtsomer in t'jaer xvc negenent'zestich ende gemerckt dat de voroschreven stede van allen tyden ende alnogh grootelycx belast is zoe in ordinarysse ende excessive costen ende nootzakelyckheden, als van jaerlycsche renten, onderhoudt van caulchien, schipvaert, overdragen ende meer andere ordianryse lasten, diemen van allen ouden tyden gecoustumeert is te vidnen op de voorschreven ordinaire assysen van wynen ende bieren, buyten welcker opheve de voorschreven stede geen ander incommen heeft jegens ende om te supporteren de lasten voirschreven – biddende zeer oitmoedelycken dat ons geleiven soude – volgnde den acorde endeaggreatie van den eerweerdichtsten vader in gode den bbisschop van St. Omaers – abt van Ste. Bertins ende temporeel heere der voirschreven stede ende heerlichede van Poperinghe daerop alvooren verdreghen ende ons ghexhibeert – hen al noch te verleenen andere ontinuatie vande voroschreven octroye voir den tyt ende termyn van andere toecommende neghen jaeren – beginnende ter expiratie vande voorschreven lesten octroye, om nae oude consente ende coustuyme by den voorschreven supplianten te mogen heffen – innen ende ontfangen – te weten opden wyn, den vierden pennynck van zoo veel als die ten tappe gelden ende vercoght sal worden – ende den vierden pennynck van den incoop van de voirschreven wynen op alle ingesetene die de selve wynen sullen moghen indoen ende slyten buyten ahere huysen – van elcke tonne cleyne invrouwen bier dat binnen der voirschreven stede gesleten sal wroden thien schellingen parsiis, van elcke tonne dobbel bier veerthien schellingen parisis – van de crabbelaere ende hollandsche ceute – twintich schellingen parisis ende van alle andere ingebrouwen ende vuytghebrouwen groote bieren nae advenant – vande hamborgher, ende oisterschen biere van elcken tonne houdende achtenveertich stoopen ses schellingen ende van elcker tonne hamborgher aeijn zesthien schellingen ende hoe wel den suppliatnen bij de voirschreven leste ende andere voirgaende octroyen nyet hooger geconsenteert en is te heffen dan twintigh schellingen parisis op elcke tonne van den inghelschen biere houdende al meer dan de tonne vande ingebrouwen bieren ende bevindende dat lopende den voirschreven lesten octroye groote quantiteyt ende menichte van Inghels bier bynnen de voirschreven stede getapt ende gesleten is tot grooten vervalle van haere ingebrowuen bieren, t'welck in toecommenden tyde soude mogen te nederwerpen oft emmers achterhouden de vente vande inlansche bieren, ende de neringe van hun insetenene brouwers, hebben ons daeromme oock zeer oitmoedelycken gebeden, dat ons gelieven soude den assys vanden voorschreven inghelscfhen biere te augmenteren ende verhooghen tot andere twintigh schellinghen parisis op elcke tonne – behoudelyck dat zij in recognitie van onsen octroye ghehouden werden alle jaere de voirschreven negen jaeren lanck gedeurende te betaelen t'onsen proffyte de somme van vierhondert ponden parsiis ende ten proffyte vanden voornoemde abt bisschop van St. Omaers als abt van St. Bertins ende temporeel heere van der voirschreven stede van Poperinghe gelycke somme van vierhondert ponden naer oude coustuyme daerop onderhouden ter causen van syne kercke ende heerlicheyt, ende hen darop doen expediëren onse behoirlycke opene briefven daer toe dienden

Doen te wetene dat wij de zaken voirschreven overgemerckt ende hierop gehadt t'advys – eerst van osnen ontfangher generael van Westvlaenderen, Jan Claissone, daeromme van onse lieve, ende getrouwe die luyden van onse rekenynghe te Ryssele, ende voorts vande hooffen tresorier generael ende gecomitteerde van osne domeynen ende financien, genegen wesende ter bede ende begeerte vanden voornoemde van Poperinghe supplianten zodnerlinghe om hen middel te geven de voirschreven stede van Poperinghe van haere lasten, schulden ende t'achterheden te mogen ontlasten – hebben by deliberatie van onsen zeer leiven ende zeer beminden neve – ridder van onser eyden, stadthouder gouverneur ende capiteyn generael in osne landen van hierwertsover die hertoghe van Alve, marquis van Coria,etc – onse voorgaendebriefven van octtroye ende leste continuatie boven gementionneert alnoch verlenght ende gecontinueert, verlingen ende continueren ende ze verre des van noode zy, den selven supplianten van nieuws ghegunt, geottroyeert ende geaccordeert, gunnen, ottroyeren ende accorderen hen gevende oirlof ende consent uyt onsen zonderlynger gratien by desen, dat zy voor eenen anderen tydt ende termynen van drye jaeren naestcommende ende achter eenvolghende beginnende op huyden dt men van desen oft voir anderen minderen tyt, zoe wy tot welvaeren er selver stede ende inwoenderen van diere bevinden sullen te behoiren, al noch sullen mogen heffen, innen ende ontfanghen ende by hunne gecommiteerde doen heffen, innen ende ontfangen die assysen ende cüeillotten in onse voirgaende breifven van ottroye ende leste continuatie begrepen – behoudeyck dat sy gehoduen sullen wesen vande penningen commende vande selve assyen ende cueillotten jaerlycx rekenynghe ende bewys te doene voir den voornoemde bisschop van Sint Omaers als abt van Ste. Bezrtins oft commissaris van zynen weghen daertoe gedeputeert in welcke rekeninge zy wel particulierelyck sullen doen stellen by een capittel apaert t'ghene dat de voirschreven assysen ende cueillotten binnen den selven ajere bedragen sullen hebben mitsgaders oock wat sy by dien middele betaelt ende ontlast sullen hebben ende daeraf ze ynden aende voornoemde van osne financien bynnen zess weken nae d'auditie vande voorschreven rekenynghe extrit auctentyck onder thantteecken vanden greffier der selve stede – op peien van te verliesen t'effect vande jegenwoirdige continuatie ende bovendien sullen oick gehouden wesen promptelyck te ramen ende advyseren zulcke andere middelen, als men sodue mogen opstellen in plaetse vande lasten op de vier speicen gestelt de wlecke wij vestaen ten eersten dat mogelyck wordt afgestelt te worden tot ontlastynge vande schameel gemeente ende van t'ghene zy daerinne gedaen, ende gebesoingneert sullen hebben, sullen ons ofte onsen voornoemdeneve den hertoghe van Alme daer van adverteren bynnen zes maenden naestcommende ende voirts op de andere lasten, conditien, reservatien ende recognitie in onse voirschreven voorgaende briefven van ottroye verhaelt, ende begrepen ende noch daerenboven zullen de voronoemde supplianten bynnen drye maenden naestcommende dese jegenwoirdighe doen presenteren – zoe wel inder raedtcamer van onser voroschreven rinancien als in onse rekencamer te Ryssele, om aldaer respectivelyck geverifieert ende geinterineert te worden tot convervatie van onsen rechte op pene van te verliesen t'effect van desen als boven, ontbieden daeromme ende bevelen onsen zeer lieven ende getrouwen de hooftpresidenten ende luyden van onsen secreten ende grooten raden, president ende luyden van onsen rade in Vlaenderen, den voornoemde van onsen financien ende rekeninghen te Ryssele ende allen anderen osnen rechteren, justicieren, officieren ende ondersaeten die ndit aengaen sal, dat zy den voornoemde van Poperinghe supplianten van dese onse jegenworidige gratie ottroy, continautie ende accord voir den tyt op de lasten ende conditien ende in der vueghen ende manieren boven verhaelt, doen, loaeten ende gedoegen rustelyck, vredelyck ende volcommelyck geniten ende gebruycken sonder hen te doen, noch laten geschien eenich inder, letsel ofte moeyhenisse ter contrarie, want ons alsoe gelieft,

Des toirconden hebben wy onsen zegel hier aen doen hangen

Gegeven in onser stadt van Brussele den vijsten dach van april in t'jaer onss heeren duysent vyfhondert t'zeventich voir paesschen, van onsen rycken te weten van Spaignien – Sicillien etc cvjc ende van NBape"ls t'xviijte,
Sur le replis est comme suit
By den coninck die hertoge van Alme – gouveneur generael – de heeren van –Berlaymont, ende van Noircamres, hoofden heeren Gaspar Schetz, heer van Grobendonck, tresorier generael – Joes de Damhoudere, ridder Aelbrecht van Loo ende Jaques Reingout gecommiteerde vande financien ende andere jegenworidch, was onderteeckent d'overloope met paraphe, op de ploy staet nogh,
Ces lettres suivant qu'il est mandé par icelles sont registré en la chambre des comptes du roy notres seigneur a Lille, au registre des chartres y tenu commenchant au mois de decembre xvc soixante onze folio xvet xvj a l'ordonnane de messeigneurs les president et gens de ladite chambre le xxiiij de maers xvc soiwente onze avant pswues, par moy etoit signé J. de Boucaux avec paraphe
Van achter tselve octory staet t'gonne volght
Die hoofden tresorier generael ende gecomitterde vande domeyen ende financien ons heeren des cominen , consenteren voor soe vele als in hen is den inhouden in t'witte vandesen gefurniert ende volbracht te wordene in sulcker vueghen ende manieren soe sijne majesteit dat wilt ende beveelt, gedaen te wordene by den selven witte,
Gedaen te Bruessele ten bureele vande voirschreven financien onder de hantteckenen vanden selven hoofden, tresoreir generael ende gecommitteerde den vj octbris xvc een en t'zeventich waeren onderteeckent de Berlaymont, G. Schet, J.Damhoudere, ende Reingout met paraphe

Colatie Debaenst 1722

22 april 1571 **– Niet ravotten op 'gewijde plaatsen'** – *SAP 467 – Resoluties A*

'Es verboden ende wel sterckelyck gheinterdiceert by de heere ende wet deser stede alle vaders, moeders, meesters, vrauwen ende vooghden,
heurlieden kinderen ende weezen voorder te laeten spelene in kercken, kapellen of kerckhoven ofte ghewyde plaetsen dezer stede,
nyet meer op werckdaeghen dan heylighdaeghen
binnen de dienste ofte daer buuten
op de boete van 5 schellynghe parisis, ten verhale op de ouders, meesters, vrauwen ofte vooghden van elcken kinde in eenigh spel,
hoedanigh dat het zy, bevonden ende de kinderen hier jeghens doende,
gheleyt te zyne **in stricte vanghenisse**
omme ghestraft te zyne naer discretie van wet.
Wanoff 't beslach zal ghedaene zyn by den heere, zyne dienaeren ende een yegehelyck de kinderen met spel bevyndende,
die de voorschreven boete zullen heffen 't heurlieden proffytte.
Ende omme dienswille dat de voornoemde
Vernieuwd de 6de april 1573
En op 22 februari 1573'

24 juli 1571 – Verkoop wetcroesen voor het onderhoud van de 'peerderuyteren' - Resoluties A - SAP 467 -

De Spaanse ruiters zijn er nog steeds. Met pijn in het hart moet Poperinge zijn statussymbolen verpanden. 'Wetcroezen' waren zilveren drinkbekers die men als een soort borg hield voor het verkrijgen van leningen:
'Gheordonneert by de heere ende wet
dat men in alder diligentie – *dus met zorg en toewijding* - zal gheld maeken van **de wetcroesen ende zilvere** us teghenwoordigh noch resterende,
ende dat men de stede dat toelaten zal in leeninghe,
omme ten uutersten noode te employeren in de costen van de peerderuyteren op de stede ghefourniert.
Lasten voorts den thresorier te innen de croesen in ghelde,
die als vooren noch nyet betaelt en zyn gheweest
en de pennynghen daervan te employeren als voren.
Behoudelyck dat de pennynghen daervan commende, ten eersten verzoucke ende macht van de stede, zullen de collegie gherestitueerd worden, ander zilver bezorght ende in wezen ghebracht
Actum den xxiiij juli 1571'

Wat men juist bedoelt met 'wetcroezen' is ons niet volledig duidelijk. Enerzijds zou dit de 'croisen' van de leningen die de stad gegeven heeft, kunnen zijn, maar dat denken we toch niet. Anderzijds kunnen het effectief zilveren drinkbekers zijn, die men als een soort 'schat' als borg hield voor het verkrijgen van leningen. Het feit dat men ook het 'zilver' van de stad ten gelde wenst te maken, tendeert alleszins in die richting.
Alles wijst er alleszins op dat men moeilijkheden had om aan genoeg geld te geraken om de kosten van de gendarmerie te kunnen betalen.

25 juli 1571 – Vernieuwingen in de Draperie – SAP 467 – Resoluties A

Om de draperie te stimuleren, laat men van nu af meerdere getouwen toe, mogen de wevers naast de gewone bayen ook 'oultrefyne' weven en laat men nu ook te Poperinge om 'caerzeyen en stametten' te gaan maken.
Woorduitleg uit 'De schatkamer van de Nederlandse taal'.
carzeyen ende stametten: Benaming van een soort van wollen stof, *grof gekeperd laken*, *karsaai*. *Kil.* karseye, panni genus. Ook in de bet. *een stuk karsaai*.
Stametten: STAMMET —, znw. onz. Ontleend aan *fr. estamet* of *ital. stametto*, een afleiding van *lat. stamen*: schering, draad. Benaming van zekere wollen stof.

Naerdien die heere ende wet deser stede zekerlick gheinformeert hebben gheweist vanden grooten begheerte, treck ende gheneghentheyt vanden vremden coopman tot **de oultrefyne baeyen** binnen deser stede ghereet,
ende op hope van breederen handel ende voorspoed van dien,
ten welvaeren vander stede, draperie ende ghemeente,
hebben met deliberatie van raeden ende advis van gouverneuren ende 12 mannen van der draperie, voor een preuve ende tot wederroupen
gheordonneert, gheraemt ende toeghelaeten, ordonneren
raemen ende laeten toe by desen,
dat voorevoordanne eenyghelick drapier van lakenen deser stede,
uutbrynghende twee halfve lakenen ter loye,
zal moghen weven **met twee ghetauwen ghemeene bayen**
ende met **een ghetauwe oultrefyn baey,**
ende die gheen lakenen ter loye uut en brynght, zoo voorseit es,

alleenlick drapierende baeyen,
zal moghen weven met een ghetauwe ghemeene baey
ende met een ander ghetauwe oultrefyne, zonder meer.
Ende omme dieswille dat de draperie van **caerzeyen ende stametten,** onlancx binnen deser opghereesen,
zoude moghen commen ter kennesse van den coopman ende tot voorspoed van der neerynghe,
hebben de voornoemde heere, wet ende raedt,
voor ghelycke preuve ende tot revocatie,
toeghelaeten ende ghestatueert,
laeten toe ende statueren by der publicatie van desen,
dat men voordaen zal moghen reeden binnen deser stede caerzeyen ende stametten naer huerlieder heesch,
staende ter warrandatie ende correctie van die van **der raeuwe pertse**,
zoals ander ghoed
ende voorts opghereet zynde,
ghepresenteert t'zyne voor officieren van **der hoogher loye**,
zowel als andere lakenen ende baeyen,
omme aldaer ghecorrigiert ofte ghelooyt te zyne met eenen zeghel voor upperloot,
hebbende up de rechterzyde van **den loode de wapenen van der stede**
ende op d'ander zyde 't verclaers van carzey ofte stamet.
Folio 186
Van ghelycken laeten toe te drapieren **doucken zonder loot,**
eenyghelck up zyn plicht duer cammen als van ouden tyden,
mids dat die ghebracht zullen worden ter raeuwe pertse omme ghevisiteert *(beoordeeld)* te zyne,
ende voorts ghevult ende bestelt zynde,
voor die van der hooghe loye ghepresenteert te zyne ende ghecorrigiert van alle **messitten,** *(gebreken)* quaede stoffe ende anderssins,
zoowel als andere lakenen ende baeyen,
betaelende ghelyc men doet van baeyen.

Item, es gheordonneert by den voornoemden heere, wet ende raedt
dat, tot gherande van den drapier ende coopman,
zo wat lakene execedeert de 18 ellen,
ofte baeye ghevaerwet execederende 30 ellen,
den drapier, (indien 't hem ghoed dynct),
zal moghen doen slaen **een loot** aen het achtereynde met ghelycken zeghel als 't vooreynde
ende daerby **een cleen prentken** omme 't selve te contrerolleren,
mids by den drapier te betaelene 't recht van den looye ghecoustumeert.

Verbieden wel strictelick dat nyemant en bestae nochte hem en vervoordere te staene ende juge te wesen over zyn zelfs ghoed,
't zy lakenen ofte baeyen,
nyet meer in 't overhaelen van den eersten haere dan van den tweeden haere,
op de boete van 10 schellinghen parisis,
naer 't verclaers van d'oude cuere,
namentlick van den iiden article van der cuere van de doucloye,
't welcke zonderlynghe zal stadt (vinden) ende onderhouden werden zonder eenighe infractie.

Actum ter verghaderynghe vanden heere burghmeesters, schepenen ende raeden up den xxvden in hooymaendt xvc eenentzeventich ende ghepubliceertden xxix de ejusdem mensis.

27 juli 1571 – **‘Goede’ meester-chirurgijn krijgt nieuw contract -** SAP 467 – Resoluties – Folio 185

Een oude bekende komt langs: op 27 juli *werft de stad de* katholieke gezinde **Clays Bazelius** *aan als ‘medicyn en als chirugyn’. Hij is op dat moment* ‘medicun en chirurgijn ordinaris der stede ende casselrye van Sinte Winoxbergen’. *Een* ‘medicyn’ *was een huisarts-apotheker die zelf zijn geneesmiddelen maakt, een* ‘chirurgyn’ *was een soort chirurg en verpleger.* Bazelius *had in* Poperinge *al zijn sporen verdiend als ‘schoolmeester’ in 1559 en was ook al eens als stadsdokter aangesteld op 8 april 1566. Hij krijgt mooie voorwaarden van de stad:*
‘Toeghelaeten ende gheraemt by de heere, wet ende raeden deser stede
dat meester **Clays Bazelis**, medicyn ende chirurgyn, zal presenteren 8 pond grooten ‘sjaers voor pensioen
omme hem te transporteeren metter woonste binnen deser stede
ende de ghemeente by te staene in faict van de medicyn ende chirurgie.
Hem toedies consenterende **immuniteyt van assyse van de biere** dat hij ’t zynen huuse sal willen legghen ende ter dispensie van syne familie,
metsghaeders vrydom ende **ontlastynghe van alle de soldaten op de stede ghefourniert** ende in toecommende tijden te fournieren, ende van lasten ende costen danoff dependeren
Actum 27 juli 1571’
Bazelius, zo weten we, hield zich ook bezig met astrologie

27 juli 1571 – Lantaarn bij nacht – SAP 467 – Resoluties - folio 192

Hebben oock gheordonneert ende ghestatueert, ordonneren ende statueren van nyeuws ende op de verbode van oude costumen ende ordonnantien dat naer ’t heerens clocke, ende ghedeurende den tyd dat de nachtwake wederom ingesteld is, nyemant hem en vervoordere wie hy sy, te gaen achter straete zonder licht ende lanteerne, op de boete van oude tyden daerop ghestelt.

Zegezekere Alva wil levensgroot standbeeld

Adrianus van Meerbeeck:
‘Den hertoghe van Alba, meynende dat hy’t Nederlant geheelijcken ghestilt hadde, heeft doen stellen in’t casteel van Antwerpen, dat nu volmaeckt was, een coperen beelt, op eenen blauwen steenen voet, twelck ghemaect hadde Jacques Jongelinc.

Het was effen soe lanck als hy, zijnde in volle wapenen, uytghenomen dat het hooft bloot ende den rechten arm onghewapent was. Hij hadde onder sijne voeten twee metalen beelden, die in hunne armen hadden requesten, ghebroken hamers ende bijlen ende tortsen, aen hunne ooren hinghen geusche schotelkens, ende aen den hals bedelsacken daer slacken uytcropen – ende hadden oock een momaensicht. Op den voet was gheschreven, ghestelt door Ferdinancus Alvares de Toledo, hertoghe van Alba – Gouverneur van 't Nederlant van weghen Philippus den tweeden koninc van Spaignen des alderbesten konincks alderghetrouwsten dienaer – om dat hy den oproer te niet ghedaen heeft – d'oproerige verdreven – de religie gevoordert – de rechtveerdigheyt onderhouden ende de landen in vrede ghevesicht heeft.
Op de rechte sijde vanden voet stondt eenen schaepherder, voor den welcken bleven d wolven ende leeuwen – ende voor den dageraet d'uylen ende vliermuysen – ende daer onder stont voor devise in't griecx – den dageraet verdrijvende het quaet.
Aen de slincke syde vanden selven voet stont eenen autaer met vier, met dit devys: Deo patrum nostrorum, dat is den God onser vaderen.
Beneden stont dit woort: Pietas, dat is godvruchtigheyt – met veel wapenen ter sijden.
Den hertoghe van Arschot, die seer wel wiste te boerden ende spotten, dit beelt siende, seyde al lacchende tot den hertoghe. **Dese hoofden grijsen soo leelijcken, dat het te vreesen is dat sy op eenighen tijdt opstaende, hen wel sullen wreken.**'

De zeegeuzen - Pauwel Heindericx schrijft:

Den hertogh van **Alba** dede ten jare 1571 de Generale Staten van 'tlant op nieuw vergaderen, om den **thienden ende twyntichsten penninck** van hun te becommen.
Nietjegenstaende hy synen vorigen eysch seer verminderde, en wilden de staten sijne wenschen niet toestaen, daerom den hertogh soo gram was, dat hy swoer dat hy sulcx soude krijgen by goetheyt ofte by quaetheyt, ende, omme de staten daer toe te meer te dwingen, bleef hy al sijne legertroepen in 't lant houden.
Terwijlen men hier aan het twisten was om **den thienden penninck**,
waren de gevlodene **Geusen** besich, met hun sterck te wapenen
Sy schuymden de zee af; maeckende dagelicx grooten buyt op de Spaensche ende Nederlantsche schepen die sy namen, waerdoor sy soo in macht als in rijckdom wonnen.
Die capers liepen met hunlieder schepen ende roof in de haven der Hugenootsche ofte Calvinsgesinde steden van **Vranckerijcke** ofte in de gonne van **Engelant**,
het welcke hun door de coninginne toegelaten was;
oock namen sy commissien vanden **prince van Organien**, die ze onderschreef: admirael ter zee voor den koning van Spagnien.
Dese **zeeroovers** nu reeds seer sterck zijnde, quamen dagelicx tot in de haven der Nederlantsche steden om buyt te soecken, ende sy verstouteden hun eyndelinge soodanich, dat ze te lande vaerden om roof te soecken.
Sy deden dit namentlick op 't leste der maendt van Meije, wanneer sy op de prochie van **Oostduynkercke** landeden, alwaer dat ze eenige huysen plunderden, ende naer drije lantslieden gevangen genomen te hebben, die medeleydende in hunne schepen.
Eenige dagen te voren hadden zy diergelicx gedaen op de prochie van **Adinckercke.**

De penningen voor Alva

Ook hier in de streek had de vraag naar de 20ste en de 10de penning van Alva een diepgaande invloed op de gemoederen. Zo schrijft Johannes van Vloten in zijn 'Nederlands opstand tegen Spanje':

Met Oostmaand van dit jaar – 1571 – zou de tijd verstreken zijn, na welken op nieuw in ’s lands geldmiddelen voorzien en, naar Alva’s bedoelingen, de zaak der beide penningen voor goed geregeld worden moest. Den bezwaren gehoor gevend, hem van alle zijden op ’t stuk van den tienden en zijn herhaalde heffing gemaakt, liet hij een nieuw en gematigd ontwerp opstellen, waarbij bepaald werd, dat hij slechts eenmaal, en wel alleen van de bewerkte stof, geheven worden zou. De staten en ingezetenen echter, die, geheel van den hertog verschillend, het tijdelijke uitstel als een blijvend afstel hadden behouwd, waren ook door deze – inderdaad allesins afdoende – verzachting, emt de nieuwe belasting niet verzoend, en weigerden er, zelfs in spijt aller vreogere afgedwongen toezeggingen, thans hunne toestemming aan.
De hertog schreef dit, zeker niet ten onrechte, aan hunnen, niet onnatuurlijken – onwil toe, den koning eens voor altidj met het nodige geld te gerieven, in plaats van eht zich telkens beleefdelijk door hem te zien afvragen. ‘Zij konden dan,’ zoo schreef hij later, ‘ hun soeverien de wet niet langer voorschrijven, en is dat de eenige reden van hunne ontevredenheid, niet het belang van handel ne visscherij, of eenig ander ding.’
De belasting zelve stond nu echter eenmaal in een al te slechten reuk, haar naam was zoo door en door bedorven, dat er – als de uitkomst toonde – in weerwil van ’s herogen beste en aanhoudenste pogingen haar door te zetten, voortaan, niets meer van worden kon.
‘Reeds sedert eenigen tijd, schreef hij den derden der maand aan den Koning, was hij met zijn Geldraad over de vaststelling der belasting handelend, maar niet in de mogelijkheid geweest dezen tot zijne gedachten over te halen. Hij heeft zich echter schrap gehouden en zal de ndogie mpaatregelen nemen, om, alom in den lande, de invorderaars aan te stellen.’
Zelfs zij, die vroeger het hunne hadden gedaan den penning in te voeren, schenen er thans van schrik voor bevangen. Noircarmes schreef den Koning, dat de bedreigde invoering der belasting zulk een onrust baarde onder de menigte, dat hij er niets dan onheil uit voorzag.
De oude Viglius, mede eerst een harer vorostanders, was er thans niet minder tegen ingenomen.
De staten van Henegouwen, die vroeger op Noircarmes’ woorden hadden toegegeven, deden thans eenbezending aan den Herog, om hem ook voor ’t vervolg in de twee millioen te laten berusten, en hunne bezwaren tegen de nieuwe belasting werden, naar Alva’s schrijven aan den Koning, door de andere Staten gedeeld, naar zijn zeggen – en daarin lag niets onwaarschijnlijks, daar hij reeds isnts geruimen tijd op zijn ontslag had aangedrongen – hoopt men hem ieder dag te zien vertrekken, ende dan de zaak als van zelve in den steek te izen blijven. Men bedreigt zich daarin echter, zoo belsuit hij en reeds is er met de invordering een aanvang gemaakt.
Zoo grif ging het evnewel met die invordering niet, alsmen uit dez stoute verzekering des Hertogen zou kunnen meenen. Hij mocht er zijne inners toe aanwijzen en benoemen, de weerwil der ingezetenen bleef voortduren, en uitte zich van steeds meerdere en daarbij steeds minder te miskennen, zijden. Slechts twee dagen an zijn laatst aangehaald schrijven, ontving er Alva een van **den bisschop van Yperen**, die hem den jammerlijken indruk schetste, door zijne bealsting op de Zuidnederlandschen hand werkstand gemaakt.
‘Bij den aanvang des winters,’ schreef de hoog eerwaarde kerkvoogd, ‘nu de behoefte zoo groot en de verdienste zoo gering is, zouden die ongelukkigen, door hun ellende verbitterd, zich tot noodlottige ondernemingen kunnen aten meeslepen.’
Hij vreesde daarenboven, dat ’s konings maatregel de harten veler onderdanen van hem vervreemden zou, thans, nu het er zoo op aan kwa&m, hunne genegenheid te winnen. Hij mseekte daarom den Herog, allernederigst maar allerdringendst den penning door een andere belasting te verbangen- kon hij dat zonder ’s konings machtiging niet, dan mocht hij deze toch vragen en inmiddels de heffing opschorten. Niemand, zo eindigde hij, dan zijn

geheimschrijver, op wiens bescheidenheid hij ten volle vertrouwen kon, die van den door hem gedanen stap wist.
Niet de armen alleen en hunne geestelijke herders, maar ook 's konings burgerlijke ambtenaren toonden zich niet minder weerspannig tegen de invordering der belasting.
'De koning', zoo scrhijft hem de Hertog, 'kan zich geen deinkbeeld maken van de meoite, die hij gehad heeft, en van den weerstand van 's lands ambtenaren, voor hij de invordering heeft kunnen bepalen, noch de hoofden, die hij heeft doen vallen, noch de voorrechten, die hij heeft afgeschart, hebben zoveel weerstand noch weerzin verwekt.'

't Bederven huns lands hadden zij geen acht,
Zoo lang ik hen bij den vleeschpot liet blijven
Maar nu ik hun Mammon aanroer met kracht
Willen zij mij uit dees landen verdrijven.'

23 oktober 1571 – Boete voor de laatkomers – SAP 467 - Resoluties A

Ghestatueert dat voortan burghmeesters, schepenen ende raeden vemaent wesende,
te zeker heure te comen ter camere,
met convocatie naer costume hemlieden aldaer preciselick ter heure commen zullen,
up de boete van 2 schele parisis up de laet commende,
ende 4 pond parisis absent blyvende, ten prouffyte van de aermen.
Blyvende nyetmin toegelaten in obligatie excusie te doene by schepenen an een van de burghemeesters ene by raeden an den thresorier
ofte in zyne absentie an de tweede raedt.
Actum 23 octobris 1571.

23 oktober 1571 – Pachter van de schale en gewichte op de gaarnmarkt - Resoluties A folio 180 - SAP 467 -

Anthuenis de Wailly es by overslaeghe als meest biedende ghebleven
den pachter van de schaele ende ghewichte van de gaernemaerct deser stede,
incommende den xxiij *(23)* octobre 1570
ende endende den xxiij octobre 1571 omme 24 deniers parisis zuver gheldt.

6 november 1571 – Duust pond Hoppe - Folio 10/verso – SAP 255

Kaerle van Waereghem consignant ter greffie jeghens Jacob Louwyck
xvij vutlandsche daelders elc van xxxi stuvers
x bourgoingsche daelders elc van xxxi stuvers
ende zes halfve bourgoingsche daelders elc xvi schele met ij stuvers in cleenen gelde
ende dat omme te furnieren betaelinghe van een duust pond hoppe te ix pond viij schel parisis naer tvutwysen van de cedulle

16 november 1571 – SAP 255 –folio 11

We halen deze onderstaande akte aan, enerzijds om aan te tonen welke soorten geld er allemaal in Poperinge de ronde deden en anderzijds omdat ze ook gaat over de aankoop van 2000 pond hop.

Mahieu Vandermeulene heift ghenamptisseert ter greffie alhier
jeghens **Gadifer Wyts** xxiiij **daelders** van xxxi **stuvers** tstick
Zes en alfve ghelycke daelders te xxxi schele parisis tstick
Twee **halfve gouden realen** te drie pond vij schele parisis tstick
Drie **fransche gouden croonen** te vier pond vier schele parisis tstick
Twee **pistoletten** te vier pond parisis tstick
Drie **gouden leeuwen** te v pond zes schele parisis tstick
Een **dubbel ducaet** te negenen pond parisis

Philips daalder

Achte **philips daelders** te drie pond parisis tstick
Ende ander **alfve ghelycke daelders** te xxxv schele parisis tstick
Ende voorts noch xiiij schee parisis in paeyemendte ende dat omme thebbene leverynghe van **twee duust ponden hommele** van wasse ende plocke van de jaere xvc lxxi *(1571)* hier te viij *(8)* pond thien schele parisis thondert
Off by ghebreke protesteert mids desen om schaede ende interest –
mackende tsaemen de voornoemde penninghen de somme van xiiij ponden drie schele vier deniers grooten
Actum present **Geleyn de Conynck** ende **Jacob Denys**; Schepenen,
Desen xviden novembris xvc lxxi tich

Ghelicht tselve namptissement by den voornoemde **Mahieu Vandermeulene, borghe Gheleyn de Conynck**
Actum ut supra – toirconde hun handteecken
Gheleyn de Conynck – J. Denys

Het leger van de Prins – Pauwel Heindericx

De Geusen mochten hun niet alleenelick verblijden om dat hunlieder macht ter zee soo sterck wiert, maer den prince van Organien versamelde daerenboven een machtich leger, om daermede in Nederlant te vallen; bovendien wasser groote beroerte geheel ’t lant door, ter oorsaecke der heffinge **vanden thienden penninck.**
Het voorgevallene aldus t’hunner voordeele medewerckende, verstoutede

dit de Geusen soodanich, dat ze bedecktelick in ’t lant teruch quamen om wederom d’oorloge te doen aen de pastoren ende andere geestelicke persoonen, daerom den hertogh van Alba, by placcate des maendts van juni, bevool op alle prochien **goede wachte** te houden ter bewarenisse der voorseyde persoonen.
Dit gebod werd op de 18de december 1571 nogmaals herhaald.

18 december 1571 – De nachtwake vernieuwd – Resoluties - SAP 467 -

Ook in Poperinge voerde men dit bevel toen uit.

Op ’t beschryven van myne heeren die raetslieden van de edele raede ’s conynckx,
ons gheduchten heere in Vlaenderen,
ghedaen naer de bevelen van mynen heere de stadhoudere, gouverneur ende capiteyn generael, **den hertoghe van Alva,**
by brieven van zynder execellentie van **de 22ste novembris** laetsleden,
disponerende van toezicht jeghens alle straetschenders, rovers, vluchtighe, vagebonden ende andere quaeddoeners, hinderlick de gemeene ruste,
hebben de heeren burghmeesters ende schepenen deser stede,
op den voet van de voorgaende oordonnantien ende statuten,
by heurlieden voorzaten in rade ghemaeckt van nyeuws ende wederomme opghesteld de **nachtwake** tot bewaerenesse van de stede ende de ghemeente
waertoe by de ghezwoorne ghebieders alle daeghen vermaent werden **zes mannen uut elck pavillioen** die verbonden werden in pesoone te commen ende hemlieden te presenteren **met busse ofte ander suffisante gheweir,**
te verlaetene van ’s heerens clocke,
onder de ghehoorsamheyt van de hooftman uut de collegie van de wet ofte raedt.
Ende en zal nyemant van de gonne die vermaent werden, andere in zyne plaetse vermoghen te zendene dan by redelycke ende legitieme excuse,
te doene by den heere ten minste drie heuren voor ’t schauwen van de wake,
ende t’excuse ghedaen zynde, wert bovendien ghehouden te zenden in zyn plaetse een suffisante ende bequamen man,
van ghoeder trouwe ende reputatie met ghoede gheweire,
zoo voorzeyt es, ten contentemente van de heere ende hooftman,
op de boete van 3 pond parisis, te verbeurene ’t elcken reyse by de ghonne die bevonden wert in ghebreke ende ’t contrarie doende.
Ende en zal nyemant moghen vertrecken uuter wacht voor de heure van ’t scheeden van de wake, nochte den hooftman laeten zonderlynghe in’t vergaen ofte maken van de ronde, op arbitraire correctie ende boeten als vooren.
Hebben oock gheordonneert ende ghestatueert
ende by dese ordonneren ende statueren van nyeuws, ende up de verboden van oude ordonnantien,
dat naer ’s heerens clocke ende ghedeurende den tyt van de voorseyde wachte,
nyemant hem en vervoordere nochte bestaen – wie hy zy –
te ghaene achter straete **zonder licht ende lanteerne**,
op de boete van oude tyden ende by voorighe statuten daerby ghestelt.
Ende omme te houden alle quaetdoeners uut herberghen by nachte,
ende dat daeruut gheene inconvenienten en ryzen,
lasten ende bevelen by dese **alle herbergiers ende taverniers**,
’s avons voor ’t schauwen van de wachte, over te brynghen by billetten ende ghehantteckent,
alle de gasten die zy logieren ende ’t snachts herberghen zullen in handen van de heere,

omme die de hooftmannen overghelevert te zyne, daerop visitatie te doene
zoo verre des nood zy, ten ghoede dyncke van de hooftmannen
ende dat op de voorschreven boete ende arbitraire correctie, ter discretie van de wet
Actum den xviii december 1571